

Kommunal frivillighet

Introduksjon

Frivillighet Norge er samarbeidsforumet til de frivillige organisasjonene i Norge. De siste årene har vi merket en økende interesse fra det offentlige for frivilligheten, og i flere stortingsmeldinger og utredninger blir frivilligheten pekt på som en av løsningene på fremtidens utfordringer. Frivillighet Norge registrerer at stadig flere kommuner velger systematisk å rekruttere enkeltpersoner som egne frivillige, fremfor å samarbeide med frivillige organisasjoner. Vi ser på denne utviklingen med bekymring, og ønsker i dette notatet å peke på de utfordringene denne kommunale frivilligheten kan gi. Frivillighet Norge mener at kommunene bør ha som grunnprinsipp at det er frivilligheten som har frivillige, og at frivillig innslag i kommunal virksomhet skal skje gjennom samarbeid mellom kommune og frivillige organisasjoner.

Frivillighetens samfunnsbetydning

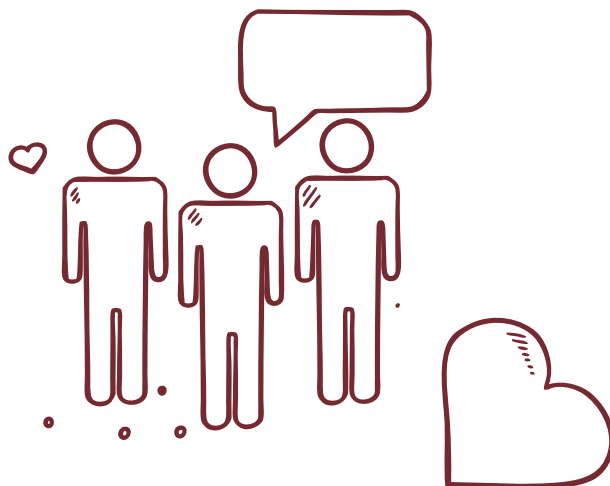
Frivilligheten har vært essensiell i utviklingen av Norge slik vi kjenner det i dag. Mange av de lovpålagte tjenestene som kommunene i dag driver begynte som initiativ i regi av frivillige organisasjoner. Norge er i verdenstoppen for frivillig arbeid: 63 % av befolkningen deltar aktivt med frivillig arbeid hvert eneste år. Det er omlag 100.000 frivillige lag og foreninger som befolkningen er aktive i, og i snitt er alle i Norge medlem av nesten to organisasjoner hver.

Den norske frivilligheten gir samfunnet store verdier: Verdiskapingen som frivillig sektor står for er estimert til omlag 130 milliarder kroner årlig. Frivilligheten gir også samfunnet en rekke merverdier som er samfunnsbyggende: Deltakelse i frivillige organisasjoner skaper tillit mellom mennesker, styrker demokratiet og øker livskvaliteten til de som deltar. Med alle de møteplassene som frivilligheten skaper er frivilligheten essensiell i å bygge sterke og gode lokalsamfunn. Den norske frivillighetsmodellen er unik og er verdt å ta vare på.

Utfordringer med kommunal frivillighet

Kommunale virksomheter som ønsker å rekruttere egne frivillige har gjerne flere, og ulike, grunner til at de ønsker å gjøre dette. Det kan være at de ønsker egne frivillige for å ha direkte kontakt mellom virksomheten og de som skal utføre frivillig arbeid. Det kan være man ikke kjenner til frivillige organisasjoner i kommunen som jobber på den måten virksomheten ønsker. Det kan også være fordi man ønsker å ha en tettere kontroll på hvordan arbeidet utføres, eller at det oppleves som merarbeid å gå innom organisasjonene.

Grunnene er mange, og intensjonene er som regel gode. Men praksisen med at kommunen rekrutterer frivillige representerer et brudd med den norske frivillighetsmodellen, som baserer seg på at mennesker finner sammen i organisasjoner, og utfører frivillig innsats gjennom aktiv deltakelse og medlemskap. Når kommunene kutter ut «mellomleddet», det vil si de frivillige organisasjonene, kan det ha en rekke ikke-intenderte og negative konsekvenser:

Svekkelse av det lokale organisasjonslivet:

Selv om Norge er i en særklasse når det gjelder antallet som ønsker å utføre frivillig arbeid, er det ikke ubegrenset med personer i en kommune som er klare og villige for å bruke tiden og engasjementet sitt på frivillig arbeid. Om kommunen rekrutterer egne frivillige vil dette over tid kunne utarme grunnlaget for rekruttering av medlemmer og tillitsvalgte i det lokale organisasjonslivet. Videre må kommunene da bygge opp kompetanse og systemer for rekruttering, organisering og oppfølging av egne kommunale frivillige. Dette øker kommunens kostnader, og er også dobbeltarbeid fordi dette er kompetanse som frivilligheten har fra før. Konsekvensen kan bli at ressursene til frivillighet kanaliseres mot kommunes egne behov, og at økonomisk støtte til de frivillige organisasjonene kuttes. Når kommunene går i konkurranse med de frivillige organisasjonene om rekruttering vil også tilliten de frivillige organisasjonene har til kommunen som samarbeidspartner blir redusert.

Redusert demokrati og engasjement: Frivilligheten i Norge er i all hovedsak demokratisk oppbygd, der det er medlemmene som styrer og leder organisasjonen. Når organisasjonen ikke er inne i bildet forsvinner demokratiaspektet ved det frivillige arbeidet, og man mister funksjonen som organisasjonene har som skoler i demokrati. Videre kan kommunal organisering av frivillige være begrensende og hemmende for deltakelsen og de frivilliges engasjement: Når det er kommunen som samler frivillige vil det være kommunenes behov som er styrende for hva slags aktiviteter og muligheter som tilbys. I de frivillige organisasjonene er det medlemmene som sammen bestemmer hva man vil at organisasjonen skal jobbe med.

Viktige stemmer forsvinner: Frivilligheten og kommunene er på sitt beste når de utfyller og utfordrer hverandre. Kommunene er eksperter på kommunal tjenesteproduksjon, mens frivilligheten er ekspert på å forvalte medlemmers engasjement, og utvikle egen organisasjon og virksomhet i takt med samfunnets behov. Om organisasjonenes samarbeid med kommunene forvitrer forsvinner en viktig aktør og stemme i hvordan lokalsamfunnet kan bli bedre. For de frivillige kan det bli vanskeligere å varsle: Hvor lett er det for en frivillig å si i fra om noe kritikkverdige ved et kommunalt sykehjem, når det ikke er en organisasjon, men det samme kommunale sykehjemmet som har rekruttert og følger opp vedkommende?

Konflikter med kommunalt ansatte: Selv om det er enighet om at frivillighet ikke skal fortrenge ordinær arbeidskraft er det et større rom for gråsoner og konflikter dersom kommunen selv har frivillige. Det kan oppstå diskusjoner om grensene for hva den kommunalt ansatte og den kommunalt frivillige kan gjøre. Frivillige kan oppleve at de blir satt til å gjøre gratisarbeid for kommunen, og dette kan være både ødeleggende for engasjement og hemmende for rekrutteringen til frivillig arbeid. Ansatte i kommunene vil kunne oppleve det som at jobbene deres er truet av frivillige. Rollefordelingen frivillige og ansatte vil være lettere å håndtere i samarbeid med en frivillig organisasjon: Frivillige organisasjoner har lang erfaring med å kombinere lønnet og frivillig arbeid, og ved et samarbeid slipper kommunen å sitte med flere hatter.

Kort oppsummert kan frivillighetens mange viktige merverdier og bærekraft på sikt bli svekket av en kommunal frivillighet. Fremfor å ligge i konkurranse med frivilligheten bør kommunen jobbe aktivt for større deltakelse i de frivillige organisasjonene i kommunen, og gjennom samarbeid og partnerskap med frivilligheten forbedre de kommunale tjenestetilbudene. Måten frivilligheten arbeider på er kanskje ikke alltid slik kommunen ville organisert det selv, men med de frivillige organisasjonene med på laget er sjansen større for at man når de mål man har satt i fellesskap.

Anbefalinger for samarbeid mellom kommune og frivillighet

Frivillighet Norge mener alle kommuner bør søke å ha et aktivt og levende samarbeid med den lokale frivilligheten. Dette samarbeidet på må skje på frivilligheten premisser, for frivillighet dør under tvang, men blomstrer ved tillit og felles mål. Forholdet mellom kommunen og frivilligheten må være basert på gjensidighet, tillit og dialog. Kommunen kan ikke bestille frivillige, de frivillige kommer når kommunen og frivilligheten innleder gode samarbeid. Frivillighet Norge har følgende anbefalinger til alle kommuner:

Inviter frivilligheten inn: Den lokale floraen av frivillige organisasjoner er ofte større og mer mangfoldig enn det kommunen tror. Skap møteplasser mellom kommunen og frivilligheten, og bli kjent med de frivillige organisasjonene i kommunen. Inviter organisasjonene til å diskutere lokale utfordringer, og finn løsninger som frivilligheten og kommunen kan samarbeide om. Husk å inkludere frivilligheten så tidlig som mulig i prosessene, og snakk med frivilligheten før man bygger opp egne løsninger i kommunen.

Ha en lokal frivillighetspolitikk: Så godt som alle kommuner har en næringspolitikk, men de fleste kommuner har ikke en frivillighetspolitikk. Med en frivillighetspolitikk vil kommunen få en samlet tilnærming til frivilligheten, og utvikle gode rammer for samarbeidet med frivilligheten i sin kommune. Frivillighet Norge har laget en rapport som viser hva lag og foreninger mener er viktig i en frivillighetspolitikk <https://www.frivillighetnorge.no/nyheter/ny-rapport-fra-frivillighet-norge-om-utvikling-av-en-kommunal-frivillighetspolitikk>. Frivillighet Norge har i tillegg en [veileder for organisasjoner som ønsker å få en lokal frivillighetspolitikk i sin kommune](#), og har vedtatt [de ti frivillighetspolitiske bud](#).

Vær stolt av frivilligheten: Inspirer flere til frivillig arbeid gjennom å løfte frem gode eksempler og historier lokalt. Fremsnakk frivilligheten, og vis organisasjonene at kommunen setter pris på arbeidet organisasjonene gjør, for eksempel gjennom å markere Frivillighetens dag 5. desember i kommunen. Informer kommunens innbyggere om rekrutteringsportalen Frivillig.no, og oppfordre organisasjonene til å legge ut oppdrag.

Litteratur

Fladmoe, A., Sivesind, K.H. & Arnesen, D. (2018). *Oppdaterte tall om frivillig innsats i Norge, 1998–2017* (Rapport 2018:2). Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2557786>.

Frivillighet Norge. (2016, 3. mars). Samarbeid gir gevinst.

Hentet fra http://www.frivillighetnorge.no/no/samarbeid/samarbeid_gir_gevinst/.

Frivillighet Norge/KS. (2017). Plattform for samspill og samarbeid mellom frivillig og kommunal sektor. Hentet fra <http://www.frivillighetnorge.no/filestore/Dokumenter/Plattformforsamspillogsamarbeidmellomfrivilligogkommunalsektor.pdf>.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2015). *Samarbeid mellom frivillige og kommuner* [Inspirasjonshefte]. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/5003785a94a5487391a47a62c4dd8ca4/samarbeid_frivillige_kommuner.pdf.

Loga, J. (2010). *Livskvalitet. Betydning av kultur og frivillighet for helse, trivsel og lykke. En kunnskapsoversikt* (Rapport 2010:1). Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2445364>.

Statistisk sentralbyrå. (2017, 12. oktober). Satelittregnskap for idelle og frivillige organisasjoner. Hentet fra <https://www.ssb.no/orgsat>.

